

The Necessary Features of a Teacher with Effective Communication Skills According to Social Studies Teacher Pre-Service

Sibel YAZICI * , Ceren UTKUGÜN **

Received date: 06.09.2020

Accepted date: 22.04.2021

Abstract

In the study, it is aimed to reveal the communication characteristics that teachers should have based on the views of the pre-service social studies teachers. Effective communication is important in terms of professional competence. The study was conducted with qualitative research method. A single holistic case study was used depending on the case study. The participants of the study are fifty-seven pre-service teachers attending the third grade of the social studies teaching program of a public university during the academic year of 2019-2020. Criterion sampling, one of the purposive sampling methods, was used to determine the participants. The criterion used in the study was that pre-service social studies teachers should have taken twelve-week human relations and communication course. Semi-structured interview was used as data collection method to obtain in-depth information regarding the research topic. Descriptive analysis was employed to examine the data obtained. The results of the study in order to communicate effectively, teachers must have the following five communication skills: effective use of body language, positive self-expression, active listening, being supportive, and don't appreciate. It has also been reported that teachers with effective communication skills should have the following communication characteristics: empathy, showing love, being cheerful, understanding and showing respect.

Keywords: Effective communication, teachers, communication skills, preservice social studies teachers.

* Afyon Kocatepe University, Department of Primary Education, Afyonkarahisar, Turkey; syazici@aku.edu.tr

** Afyon Kocatepe University, Department of Turkish and Social Sciences Education, Afyonkarahisar, Turkey; cerendemirdelen@hotmail.com

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Etkili İletişim Becerisine Sahip Bir Öğretmende Bulunması Gereken Özellikler

Sibel YAZICI * , Ceren UTKUGÜN **

Geliş tarihi: 06.09.2020

Kabul tarihi: 22.04.2021

Öz

Çalışma sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlerin sahip olması gereken iletişim becerilerine yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum desenine bağlı bütüncül tek durum deseni kullanılmıştır. Çalışma grubunda yer alan sosyal bilgiler 3. sınıflardan 57 öğretmen adayı amaçlı örneklemeyle bağlı ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Ölçüt, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 2019-2020 eğitim döneminde insan ilişkileri ve iletişim ders programını tamamlamış olmalarıdır. Çalışma verileri “İletişim becerisine sahip bir öğretmende bulunması gereken özellikler nelerdir?” sorusu üzerinden yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşleri analiz edildiğinde öğretmenin sahip olması gereken beş etkili iletişim becerisi ortaya çıkmaktadır. Bunlar; beden dilini etkin kullanabilme, kendini ifade edebilme, etkin dinleyebilme, destekleyici olabilme ve değer verebilmedir. Etkili iletişim becerisine sahip öğretmenin öne çıkan iletişim özellikleri arasında; empati kurabilme, sevgi gösterme, güler yüzlü olma, anlayışlı olma ve saygı gösterme öğretmen adaylarının görüşleri arasında yer almaktadır. Çalışmanın öğretmen adaylarının mesleki iletişim becerileriyle ilgili alan yazına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Etkili iletişim, öğretmen, iletişim becerisi, sosyal bilgiler öğretmen adayı

* Afyon Kocatepe Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, Afyonkarahisar, Türkiye; syazici@aku.edu.tr

** Afyon Kocatepe Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Afyonkarahisar, Türkiye; cerendemirdelen@hotmail.com

1. Giriş

Toplumsal anlaşma ve dayanışmanın temel unsurlarından biri iletişimdir (Özel ve Bayındır, 2008) İletişim anlama, anlaşma, anlaşılma ve anlatma ihtiyaçlarının sonucunda doğmuştur. Topluluk içinde yaşayan her birey, çevresine kendisini anlatması ve onları anlaması gerektiğinin farkındadır (Erdem ve Okul, 2015). Başkalarını anlama, onları etkileme, paylaşma, faydalı olma ya da bir başarı gösterme iletişim sayesinde mümkün olabilmektedir (Üstünel, 2011). Bunu gerçekleştirebilmek için iletişim becerisine ihtiyaç duyulmaktadır. Dökmen (1997) iletişim becerisini kişiler arasında etkileşimi sağlayan bir “etkileme süreci” olarak tanımlamaktadır. Empati ve saygı becerilerinin etkili bir biçimde kullanılarak, duygu ve düşünceleri karşıdaki kişiye maske takmadan “ben dili” ile iletebilmek iletişim becerisi olarak nitelendirilmektedir. Ben savaşını vermeden, başkalarını küçük görmeden kendi haklarını koruyabilme, etkin dinleyebilme, sözel olmayan mesajlarla sözel mesajların uyumunu dikkate alabilmek, bireyin karşısındaki kişilerle sağlıklı ilişkiler kurabilmesini sağlamaktadır (Kadalkal ve Dölek, 2015). İletişim becerisine sahip kişiler; iletişim kurarken muhatabına saygı ve empatiyi esas almakta, etkin dinleme tarzını benimsemekte, ilişkilerinde dürüst ve şeffaf davranmakta, kendi haklarının yanında başkalarının haklarını da korumaya özen göstermektedir (Karaca, 2016).

İletişim becerisine sahip olabilmek tüm meslek grupları açısından önemli olmakla birlikte öğretmenlik gibi doğrudan insana yönelik meslekler açısından çok daha dikkate değerdir (Korkut, 2005). Zira eğitim en genel anlamıyla iletişim süreci, öğretmenlik bir iletişim mesleğidir (Yavuz ve Güzel, 2020; Dilekmen ve diğerleri, 2008). Avrupa’da öğretmen eğitimi üzerine yapılan çalışmalar, öğretmenlerin iletişim becerilerinin önemine dikkat çekmektedir (Zlatić, Bjekić, Marinković ve Bojović, 2014). Türkiye’de ki öğretim programlarında da iletişim ve iletişim becerilerine atıf yapılmakta; öğretmenlik mesleği genel yeterlilikleri, mesleki bilgi, mesleki beceri ile tutum ve değerler arasında yer alan iletişim, kişisel ve mesleki gelişim alt yeterliklerinden biri olarak kabul edilmektedir. Ayrıca iletişim göstergeleri arasında yer alan “*Etkili iletişim yöntem ve tekniklerini kullanmaya özen gösterir.*” ifadesi alt yeterlik alanı olarak belirtilmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2017). Dolayısıyla öğretmenin yalnızca bilgi aktarması değil, çeşitli dinamikleri etkili şekilde kaynaştırarak bir iletişim yöneticisi olması beklenmekte ve istenmektedir (Şimşek, 2000). Bu nedenle öğretmenlerin alan niteliklerinin yanında etkili iletişim becerisine sahip olmaları gerekmektedir (Güçlü, 1998). Yapılan araştırmalar öğrencinin öğretmeniyle kurduğu iletişimin sosyal, zihinsel ve duygusal gelişiminde, akademik başarısında, eğitim hayatına tutumunda ve okula uyumunda belirleyici faktörlerden biri olduğunu göstermektedir (Ekici, Günhan ve Anılan, 2017; Yılmaz, Üstün ve Odacı, 2009).

Eğitimin niteliğini arttırmak için okul yöneticilerinin, öğretmenlerin, öğretmen adaylarının ve öğrencilerin etkili iletişim becerilerine sahip olmaları önem taşımaktadır (Selanik Ay, 2015). Öğretmenin pedagojik alan bilgisi, planlama ve uygulamadaki başarı, mesleki gelişimi planlama ve gerçekleştirme, işiyle ilgili mevzuatı bilme ve anlama gibi yeterliklerinin yanında öğrenme ortamında etkili bir iletişim sağlayabilme, öğrenci davranışlarını yönetme, diğer öğretmen, veliler ve okul çalışanları ile işbirliği içinde çalışabilme, takım çalışması ve işbirliği gibi iletişim becerisi gerektiren yeterliklere de sahip olması gerekmektedir (Türk Eğitim Derneği [TED], 2009). Diğer taraftan konu öğretmen yetiştirme yeterlilikleri açısından da değerlendirilmekte ve iletişim eğitim-öğretim için önemli bir unsur olarak kabul edilmektedir. Eğitim fakültelerinde uygulanan öğretim programlarının temel hedefleri arasında kişiler arası iletişim becerisi kazandırmak önemlidir (Doyle ve Carter, 1996). Nitekim Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK)’nun belirlemiş olduğu öğrenme-öğretme süreci yeterlikleri alt başlığında; sınıf içi etkili iletişim sağlama, okul yöneticileri, meslektaşları, diğer okul personeli, veliler ve ilgili eğitim kuruluşlarıyla iletişim kurma yeterliliği öğretmen adayları ve eğitim fakültelerinin değerlendirme programı içerisinde

yer almaktadır (YÖK, 2007). Bu noktada 2006-2007 öğretim yılından itibaren eğitim fakülteleri ders programlarına etkili iletişim/insan ilişkileri ve iletişim dersleri eklenerek öğretmen adaylarının mesleki ve kişisel iletişim becerilerinin yanı sıra yeterlilik ve etkinlik becerilerini geliştirmeleri sağlanmaya çalışılmaktadır.

Literatür incelendiğinde öğretmen adaylarının etkili iletişim becerilerine ilişkin görüş ve algılarına yönelik yapılan çalışmalar (Çetinkanat, 1998; Baykara Pehlivan, 2005; Özerbaş ve diğerleri, 2007; Dilekmen v.d., 2008; Pala, 2008; Yılmaz ve diğerleri, 2010; Çevik, 2011; Piji Küçük, 2012; Küçükkaragöz ve diğerleri, 2013; Çuhadar ve diğerleri, 2014; Elkatmış ve Ünal, 2014; Erkan ve Avcı, 2014; Ocak ve Erşen, 2015; Öztürk Yılmaztekin, E., 2015; Milli ve Yağcı, 2017; Gülbahar ve Sıvacı, 2018, Kaya, Çiftçi ve Gökdemir, 2019; Uygun ve Arıkan, 2019) konunun önemine dikkat çekmektedir. Bununla birlikte öğretmen adaylarının mesleki iletişim becerilerine yönelik bilgi, algı ve görüşlerini belirleyen çalışmalara da ihtiyaç vardır. Çalışma bu noktadan hareketle sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bir öğretmenin sahip olması gereken etkili iletişim becerilerine ilişkin görüşlerini belirlemeyi ve alana bu yönde katkı sunmayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre bir öğretmen hangi etkili iletişim becerisi özelliklerine sahiptir?
- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre etkili iletişim becerisine sahip öğretmenin özellikleri hangi iletişim becerileri altında toplanmaktadır?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli/ Deseni

Bu çalışma nitel araştırma modellerinden durum çalışması kullanılarak desenlenmiştir. Durum çalışmaları gerçek ortamda neler olduğuna bakma, sistematik bir biçimde verileri toplama, analiz etme ve sonuçları ortaya koyma yoludur. Ortaya çıkan ürün, olayın niçin o şekilde olduğunun ve gelecek araştırmalar için daha detaylı olarak nelere odaklanmak gerektiğinin keskin bir biçimde anlatılmasıdır (Davey, 1991). Araştırmada durum desenine bağlı bütüncül tek durum deseni kullanılarak sosyal bilgiler öğretmen adaylarının etkili iletişim dersinden elde ettikleri bilgiler ışığında bir öğretmende bulunması gereken iletişim becerilerine ilişkin görüşlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

2.2. Çalışma Grubu

Çalışma grubu, 2019-2020 eğitim öğretim yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği 3. sınıfta eğitim gören öğretmen adaylarından oluşmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt örneklemede temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan zengin durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının on dört haftalık insan ilişkileri ve iletişim dersini tamamlamış olmaları ölçüt kabul edilmiştir. Böylece etkili iletişim becerisine sahip bir öğretmende bulunması gereken özelliklerin daha zengin bir bakış açısıyla ifade edilebileceği düşünülmüştür. Tablo 1'de çalışma grubunun özellikleri belirtilmektedir.

Tablo 1: Çalışma Grubunun Özellikleri

Çalışma Grubunun Özellikleri	Çalışma Grubu	Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	39	68
	Erkek	18	32
Yaş grupları	20-25 yaş	50	87
	25-30 yaş	5	9
	30 yaş ve üzeri	2	4
Toplam		57	100

Tablo 1'e göre çalışma grubunda yer alan 57 sosyal bilgiler öğretmen adayının %68'i kadın (39 kişi), %32'si (18 kişi) erkektir. Öğretmen adaylarının yaş gruplarına bakıldığında; %87'sinin 20-25 yaş aralığında, %9'unun 25-30 yaş aralığında, %4'ünün 30 yaş ve üzerinde oldukları görülmektedir.

2.3. Veri toplama araçları

Çalışmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. İki bölümden oluşan veri toplama aracının ilk bölümünde sosyal bilgiler öğretmen adaylarına ait kişisel bilgiler (cinsiyet ve yaş) yer alırken, ikinci bölümde çalışma verilerinin toplanmasını sağlayacak olan "İletişim becerisine sahip bir öğretmende bulunması gereken özellikler nelerdir?" sorusu bulunmaktadır.

Araştırmanın iç geçerliğini (inandırıcılığını) sağlamak üzere önce ilgili alan yazın incelenmiş ve sorular için kavramsal bir çerçeve oluşturulmuştur. Gerek verilerin toplanma biçimi gerekse sorunun ifade edilmiş şekliyle ilgili olarak Türkçe anabilim dalında görevli bir öğretim üyesinden uzman görüşü alınmıştır. Alınan görüş doğrultusunda öğretmen adaylarına tek bir soru sorularak düşüncelerini kompozisyon biçiminde ifade etmelerinin daha geniş bir bakış açısı oluşturacağından hareketle çalışma aracına son şekli verilmiştir. Verilerin toplanma aşamasında sosyal bilgiler öğretmen adaylarından etkili iletişim becerisine sahip bir öğretmende bulunması gereken özellikleri ders konularını dikkate alarak kompozisyon biçiminde ifade etmeleri istenmiştir.

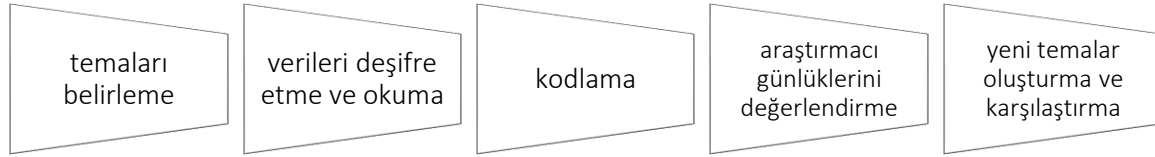
2.4. Verilerin Toplanması/Süreç

Araştırma, yayın etiği kurallarına uygun olarak tamamlanmıştır. Gerçekleştirilen araştırma çerçevesinde, Afyon Kocatepe Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan (Etik Kurul Kararı 17.08.2020 Tarih ve 2020/142 Konulu) etik izin alınmıştır. Etik izin alındıktan sonra öğretmen adaylarına görüşme formları online olarak gönderilmiş ve bir hafta içerisinde toplanacağı belirtilmiştir. Görüşme formu gönderilen 62 öğrenciden 57'si araştırmaya gönüllü olarak katılım sağlamıştır. Öğrencilerden alınan cevapların gizlilik ilkesinin çiğnenmeyeceği, elde edilen verilerin bilimsel araştırma dışında diğer amaçlarla kullanılmayacağı ve araştırmacılar tarafından kontrolünün her basamakta sağlanacağı görüşme formunda belirtilmiştir. Ayrıca yanıtlayıcıların isimleri alınmayarak, kimliklerinin gizleneceği konusunda güvence verilmiştir. Etik Kurul'dan alınan Etik Kurul Onay Formu ekte sunulmuştur (Ek 1).

2.5. Verilerin Analizi

Elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analizde veriler önceden belirlenen temalar altına yerleştirilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu noktadan hareketle veriler beş basamakta işlenerek değerlendirilmiştir.

Bu basamaklar;

şekil 1. Verilerin İşlenme Basamakları

şekil 1’de görüldüğü üzere verilerin işlenme basamaklarından ilki temaların belirlenmesi olup insan ilişkileri ve iletişim ders konularından hareketle; kendini ifade edebilme, etkin dinleme, sözlü iletişim, sözsüz iletişim, beden dilini kullanabilme becerilerinden oluşan temel başlıklar oluşturulmuştur. Verilerin deşifre aşamasında her bir öğrenciye bir kod verilerek (SA1, SA2,...SBA57) bilgiler office word belgesine aktarılmıştır. Çalışmanın i geçerliliğini sağlamak üzere deşifre ve okuma işlemi sonunda her araştırmacı kendi değerlendirmelerini yaparak elde edilen kodlamaları uygun temalar altına yerleştirmiştir. Temalar altına yerleştirilemeyen kodlar için diğer kategorisi oluşturulmuş, ilgili literatür incelenerek yeni temalar belirlenmiştir. Temaların belirlenme aşamasında insan ilişkileri ve iletişim dersini yürüten bir ğretim üyesinden uzman görüşü alınmıştır. Araştırmacıların kodlamaları araştırma güvenilirliği açısından karşılaştırılmış, uyumu yüzdesi $[(\text{Görüş birliği} / (\text{Görüş birliği} + \text{Görüş ayrılığı}) \times 100)]$.90 olarak hesaplanmıştır. Güvenirlik hesaplarının %70’in üzerinde çıkması, araştırma için güvenilir kabul edilmektedir (Miles & Huberman, 1994).

3. Bulgular

Araştırmada sosyal bilgiler ğretmenliği 3. Sınıfta eğitim gören ğretmen adaylarına “etkili iletişim becerisine sahip öğretmede bulunması gereken özellikler nelerdir?” sorusu sorulmuş ortaya çıkan temalar ve kodlar aşağıda tablolar halinde sunularak ifadelerle desteklenmiştir.

Tablo 2’de beden dilini etkin kullanabilme iletişim becerisine sahip öğretmenlerin özellikleri belirtilmektedir.

Tablo 2. Öğretmenin Beden Dilini Etkin Kullanabilme İletişim Becerisine ait zellikler

İletişim Becerisi	İletişim zellikleri	f
Beden Dilini Etkin Kullanabilme	Göz teması kurabilme	11
	Güler yüzlü olma	15
	Dikkat çekebilme (jest ve mimiklerle)	6
	Dış görünüşüne zen gösterme	5
	Akıcı konuşabilme	7
	Ses tonunu etkin kullanabilme	6
Toplam		50

Tablo 2’de sosyal bilgiler ğretmen adayları etkili iletişim becerisine sahip bir öğretmenin beden dilini etkin kullanma iletişim becerisine ait özelliklerini ifade etmişlerdir. Bu noktada öğretmenin; öncelikle güler yüzlü olma, öğrencisiyle göz teması kurma, jest ve mimiklerini ders içerisinde dikkat çekmek amacıyla kullanma, dış görünüşüne önem verme, akıcı konuşabilme ve ses tonunu etkin kullanma iletişim özelliklerine sahip olması gerekmektedir.

SBA7 “Etkili iletişim becerisine sahip ğretmen öncelikle beden dili yönünden bilgi sahibi olmalı ve bunu yaşamına empoze edebilmelidir. Göz teması, el kol hareketleri, jest ve mimikleri abartmadan kullanabilmelidir. Ses tonuna dikkat etmeli, sürekli aynı tonda ilerlememelidir. Tabi ki kıyafet de önemlidir. Öğretmen kıyafetlerine dikkat etmelidir. İnsanlar kıyafetleriyle karşılanır, ilmiyle ağrılanır, ahlakıyla uğrulanır.” sözleri beden dilinin etkin kullanımını ifade etmektedir. SBA37 ğretmenin görüntüsünün önemini ve sağlayacağı etkiyi “ncelikle dış görünüşüyle pozitif

mesajlar verebilmelidir. Yani yüz ifadesi, duruşu, bakışı, yürüyüşü genel itibariyle agresif olmamalı ki öğrencileri ondan çekinmesin.” sözleriyle ifade etmiştir. SBÖA44 etkili iletişim becerisine sahip bir öğretmenin “...Mimikleriyle ve jestleriyle öğrencilerin dikkatini çekebilmesi...” gerektiğine işaret etmektedir. Öğretmenin etkili bir mimik ve jest kullanması gerektiğini SBÖA9 “*Jest, mimik, duruş, göz teması gibi etkili bir özelliği olması lazım.*” sözleriyle belirtmektedir. SBÖA10 etkili iletişim becerisi açısından öğretmenin konuşma dilini düzgün kullanması ve güler yüzlü olması gerektiği görüşündedir. SBÖA17 güler yüzlü öğretmenin öğrenci potansiyelini ortaya çıkaracağını “...Öğretmenin yüzündeki ifade güler yüz ise bu öğrencinin potansiyelini ortaya çıkarır. Öğretmeden korkmaz...” cümlesiyle belirtmektedir.

Tablo 3’te öğretmenlerin kendini ifade edebilme iletişim becerisine ait özellikleri belirtilmektedir.

Tablo 3. Öğretmenin Kendini İfade Edebilme İletişim Becerisine ait Özellikler

İletişim Becerisi	İletişim Özellikleri	f
Kendini İfade Edebilme	Açık sözlü olma	1
	Dürüst olma	1
	Merhametli olma	1
	Hoşgörülü olma	2
	Adil olma	2
	Özgür düşünebilme	1
	Samimi olma	2
	Olgun olma	1
	Saygı sahibi olma	12
	Eleştiriye açık olma	2
	Gelişime/değişime açık olma	6
	Sakin olma (sınırlı olmama)/sabırlı olma	6
	Özgüvenli olma	2
	İyimser olma	1
	Neşeli olma	1
	Sevecen olma	24
Bilgi ve beceri sahibi olma	3	
Diyalog kurabilme (öğrenci ve veli ile)	6	
Toplam		74

Tablo 3’te sosyal bilgiler öğretmen adayları, etkili iletişim becerisine sahip bir öğretmenin kendini ifade edebilme iletişim becerisine ait özelliklerini ifade etmişlerdir. Bu noktada öğretmenin; açık sözlü, fedakâr, sevecen, dürüst, merhametli, hoşgörülü, adil, özgür düşünen, samimi, olgun, otoriter olmaya çalışmayan, saygı sahibi, eleştirel düşünen, gelişime açık, sabırlı, özgüvenli, iyimser, neşeli, öz eleştiri yapabilen, sevgi, bilgi ve beceri sahibi olması gerektiği belirtilmektedir.

SBÖA23’e göre “*Sürekli yeniliğe, değişime açık olan; ...saygı duyan... adil olan... iyimser ve sevecen...*”dir. SBÖA24 “...*Etkili iletişim becerisine sahip öğretmen, gelişim odaklı, değerler kültürünün de dediği gibi sevgiyi amaç edinip öğrencilerine yaklaşmalıdır.*” derken SBÖA11 öğretmenin etkili iletişim kurabilmesi için sevgisini iyi bir şekilde göstermesi gerektiği düşüncesindedir. Öğretmenin sakın olma özelliğini SBÖA23 Büşra “...*bir durum karşısında sakın olmalı...*” sözleri ile belirtirken, SBÖA 16 “...*Sabırsız ve sınırlı olmamalıdır...*”, SBÖA44 “...*karşılaştığı durumlar karşısında sakın, yapıcı ve güler yüzlü olmalıdır*” demektedir. Öğretmenin hatalarını kabul etmesi özelliğini SBÖA6 “*Sevgi, saygı, hoşgörü gibi insani değerlerin yanı sıra öğrencisini öğretmen ilk olarak insan kabul etmelidir. Diğer yandan kusursuz olmayı hedefleme, hatalarını kabul eder ve öğrencilerinden hatalarını saklamaz.*” cümlesiyle ifade etmektedir.

Tablo 4’te öğretmenin etkili dinleme iletişim becerisine ait özellikleri belirtilmektedir.

Tablo 4. Öğretmenin Etkili Dinleme İletişim Becerisine ait Özellikler

İletişim Becerisi	İletişim Özellikleri	f
Etkili Dinleme	Geri bildirimde bulunma	1
	Anlama	8
	Empati kurabilme	32
	Dinleme	7
Toplam		48

Tablo 4'te sosyal bilgiler öğretmen adayları etkin iletişim becerisine sahip bir öğretmenin etkili dinleme iletişim becerisine ait özelliklerini ifade etmişlerdir. Bu noktada öğretmenin; empati kurabilmesi, anlaması, dinlemesi ve geri bildirimde bulunması gerekmektedir.

Etkili dinlemenin iletişimdeki önemini SBÖA34 “Sadece öğretmen konuşmamalı, öğrenciye söz hakkı vermeli dinlemelidir.” sözleriyle belirtirken SBÖA1 “iyi bir dinleyici olmalı ve empati kurmasını bilmelidir” demektedir. Anlamanın dinlemek açısından önemini SBÖA14 “Anlamak için dinlemeli...” sözleriyle ifade etmektedir. Öğretmen adayları etkili dinlemede empatinin önemli olduğu kanaatindedirler. SBÖA28 “İlk önce empati duygusuna sahip olması gerek. Empati yaparak öğrenciyi daha iyi anlayabilir.” derken SBÖA39 “...Onunla empati kurar. Ne demek istediğini anlar, anlamaya çalışır. İletişim kurmak isteyen öğretmen çabalayan öğretmendir.”, SBÖA57 “...Öğrencilerini sevmeli, onlarla iletişim kurarken kelimelerine dikkat etmelidir. Dinlemek sadece duymak değildir. Onları anlamalıdır. Empati yapabilmelidir...” sözleri dinlemede empati kurmanın önemini belirtmektedir. SBÖA43 “Bence öğretmenin etkili iletişimde bulunabilmesi için en önemli özellik empati yapabilesidir. Öğrencinin halinden anlayıp kendisini onun yerine koyabilmeli, anlaşıldığını anlayan öğrencinin öğretmenle iletişimi daha sağlam olacaktır.” demiştir.

Tablo 5'te öğretmenin destekleyici olma iletişim becerisine ait özellikleri belirtilmektedir.

Tablo 5. Öğretmenin Destekleyici Olma İletişim Becerisine ait Özellikler

İletişim Becerisi	İletişim Özellikleri	f
Destek Sağlama	Çözüm üretebilme/ problem çözebilme	8
	Yapıcı olma	2
	Güven verme	2
	Motive etme	7
	Rol model olma/örnek olma	2
	Seviyeye inebilme	3
	Hata yapılmasından korkmama	1
	Potansiyeli ortaya çıkarma/Keşfetme	1
	Dersini sevdirmeye	2
	Cesaret verme	1
Otoriter olmama/baskı kurmama	6	
Toplam		37

Tablo 5'te sosyal bilgiler öğretmen adayları etkili iletişim becerisine sahip bir öğretmenin destek sağlama iletişim becerisine ait özelliklerini ifade etmişlerdir. Bu noktada öğretmenin; çözüm üretebilme (problem çözebilme), güven verme, motive etme, seviyeye inebilme, rol model olma, sorumluluk yükleyebilme, hata yapılmasından korkmama, potansiyeli ortaya çıkarma, dersini sevdirmeye ve cesaret verme özelliklerine sahip olması gerekmektedir.

SBÖA52 “...Öğrenciye yaklaşım tarzı yıkıcı değil yapıcı olmalıdır. Kalıplı bir anlayış benimsememelidir. Görüşlere açık olmalıdır. Öğrenciyi sosyal kimliğine göre değil özüne (insan) göre değerlendirmelidir.” demektedir. Öğretmen adayları önyargılı olmanın iletişimi olumsuz etkilediği düşüncesindedirler. SBÖA44 disiplin sağlamak amacıyla baskı kuran bir öğretmenin iletişim becerisine sahip olamayacağı görüşündedir. SBÖA4, SBÖA30, SBÖA51, SBÖA53 öğretmenin problem çözme becerisine sahip olması gerektiğini belirtmektedirler Öğretmenin destek vermek

adına rol model olduğunun farkında olması etkili iletişim açısından önemli görülmektedir. SBÖA54 *"Etkili iletişim becerisine sahip bir öğretmen ilk olarak kim ile iletişime geçtiğinin farkında olmalıdır. Öğrenciyi sayma ve ona yol göstermek gibi bir görevinin olduğunu unutmamalıdır."* demıştır.

Tablo 6'da öğretmenin değer verme iletişim becerisine ait özellikleri belirtilmektedir.

Tablo 6. Öğretmenin Değer Verme İletişim Becerisine Ait Özellikler

İletişim Becerisi	İletişim Özellikleri	f
Değer Verme	Ben dilini kullanabilme	3
	Öğrencisini tanıma/anlama	3
	İlgi gösterme/özüne ulaşma	3
	Olduğu gibi kabul etme/İnsan olarak kabul etme	8
	Düşüncelere saygı gösterme	2
	Güven duyma	2
	Çabalama	1
	Mesleğine değer verme	5
	Arkadaş gibi davranma	1
	Anlayışlı olma	14
	Ayrımcılık yapmama	9
	Önyargılı olmama	7
	Rencide etmeme	3
	Ötekileştirmeme	1
	Fedakâr olma	1
Toplam		63

Tablo 6'da sosyal bilgiler öğretmen adayları etkili iletişim becerisine sahip bir öğretmenin değer verme iletişim becerisine ait özelliklerini ifade etmişlerdir. Bu noktada öğretmenin; ben dilini kullanabilme, öğrencisini tanıma, ilgi gösterme, insan olarak kabul etme, güven duyma, çabalama, mesleğine değer verme, arkadaş gibi davranma, anlayışlı olma, ayrımcılık yapmama, önyargılı olmama, rencide etmeme ve ötekileştirmeme özelliklerine sahip olması gerekmektedir.

Öğretmen adayları etkili iletişimde en önemli noktalardan birinin insan olarak değer vermek olduğunu belirtmektedirler. Bu noktada SBÖA36 *"...Bir öğretmen öğrencileriyle iletişim kurarken onların üzerinde otorite kurabileceği bir öğrenciden çok bir insan olduklarını görmeli ve onlarla olan iletişimini buna göre kurmalıdır."* demektedir. Değer veren öğretmen öğrencisine kendini özel hissettirebilmelidir. SBÖA32 *"Öğretmen sınıfta öğrencilerine özel bireyler olduklarını, herkesin eşit olduğunu hissettirebilmelidir"* derken SBÖA31'e göre *"Öğrencisinin biricik ve tek olduğunun farkına varmalıdır."* Öğretmenin ben dilini kullanabilmesine ilişkin SBÖA28 *"...konuşma şekli sürekli karşısındakini suçlayacak şekilde olmamalıdır. Sen kelimesini sürekli kullanmamalıdır."*, SBÖA44 *"...Önce kendisi öğrenciden beklediği şekilde hareket etmelidir. Ben diliyle konuşmamalı ve şiddetten uzak durmalı..."* derken disiplini sağlamak için öğrenci üzerinde baskı kurmaması gerektiğini belirtmektedir. SBÖA38 *"Ben dilini iyi kullanabilme ve karşı tarafın hatası varsa bile onu incitmeden tatlı dil ile söylemeli..."* demektedir.

4. Tartışma ve Sonuç

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının gözünden etkili iletişim becerisine sahip bir öğretmende bulunması gereken özelliklerin değerlendirildiği çalışmanın sonucunda öğretmenin sahip olması gereken beş beceri ortaya çıkmaktadır. Bunlar; kendini ifade edebilme, değer verebilme, beden dilini etkin kullanabilme, etkili dinleyebilme ve destek sağlayabilmedir. Ortaya çıkan sonuç öğretmenlerin etkili iletişim kurabilmesi için iletişim becerilerine sahip olması gerektiğini göstermektedir. Etkili iletişimin temelinde bireyin kendini tanıması, kendi değerlerinin ve

tutumlarının farkında olması ve kendine güven duyması yer almaktadır (Sezer, t.y.). Yurdakal (2018)'ın sınıf öğretmenliği öğretmen adayları ile yapmış olduğu çalışmada etkili iletişim becerisine sahip öğretmenin, hem sınıf yönetiminde hem veli ve okul yönetimi ile olan ilişkilerinde başarılı olabileceğini belirtmiştir. Taşkaya (2012)'nın öğretmen adayları ile yaptığı çalışmada, iletişim becerilerinin başında öğrenci ile iyi iletişim kurulması yer almaktadır.

Sosyal bilgiler öğretmen adayları etkili iletişim becerisine sahip öğretmenin beden dilini etkin kullanabilme becerisine sahip olması gerektiği görüşündedir. Klinzing ve Velan (1987) kişilerarası iletişimde kaynak ve alıcı arasında gönderilip alınan mesajların beden dili ile daha net, anlaşılır ve anlamlı hale geldiğini belirtmektedirler. Dolayısıyla beden dilinin etkin kullanılabilmesi öğrencilerin sözel malzemeyi anlamasını kolaylaştırmaktadır. Öğretmen adayları beden dilini etkin kullanabilen öğretmenin; güler yüzlü, göz teması kurabilen, dış görünüşüne önem veren, akıcı konuşabilen, ses tonunu, jest ve mimiklerini etkin kullanabilen özellikleri taşıması gerektiği görüşündedirler. Belirtilen özellikler pek çok çalışmanın sonucuyla uyumludur (Ubuz ve Sarı, 2009; Işıktaş, 2015; Yetim ve Göktaş, 2004; Yılmaz ve diğerleri, 2010). Öğretmenin güler yüzlü olması hatırdı kalıcılığa etkide bulunan bir özellik olarak belirtilmektedir. Şimşek ve Tuzluca (2015) güler yüzlü öğretmenin hem olumlu iz bıraktığını hem de hatırdı kalıcılığı arttırdığını çalışmalarında tespit etmişlerdir. Gülümsemek aynı zamanda derste anlatılan konunun etkisini arttırmaktadır (Frymier, 1993). Beden dilini etkin kullanma becerisine sahip öğretmenin bir diğer özelliği olarak göz teması kurması gerektiği öğretmen adayları tarafından belirtilmektedir. Göz teması kurma, insanların gördüğü bir nesneye ne derece ilgi duyduğıyla ilgili mesaj veren bir davranıştır (Baltaş ve Baltaş, 2015). Düzgün ve Selçuk (2018) öğretmenlerin göz teması kurmasının kendi his ve duygularını öğrencilere samimi bir şekilde anlatmasını sağladığını, öğrencilerin içinden geçen düşünce ve hisleri anlamlandırabilmeyi kolaylaştırdığını ifade etmektedirler. Beden dilini etkin kullanabilen öğretmenin özelliklerinden bir diğeri; jest ve mimiklerini etkin kullanabilmesidir. Çalışkan ve Yeşil (2005) sözel olmayan iletişimde öğretmenlerin bilinçli veya bilinçsiz olarak kullandıkları jest ve mimiklerin önemli olduğunu, ayrıca beden hareketleri, giyim gibi yöntemlerin etkili özellikler arasında yer aldığını ifade etmişlerdir. Çalışmada ortaya çıkan bir diğer beden dili özelliği öğretmenin akıcı konuşması gerektiğiyle ilgilidir. Edwards (1997) öğretmen ve öğrenci arasındaki ilişkinin sadece dinlemeyi değil aynı zamanda doğru bir şekilde iletmeyi de içermesi gerektiğini belirtmektedir. Katrancı (2014) ve Güvay Aktay (2019), yaptıkları çalışmada sınıf ortamında konuşma becerisine sahip olmanın etkili iletişim kurma ile yakından ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Karakelle (2005) diksiyonun öğretmenlerin sahip olması gereken önemli bir özellik olduğunu belirtmektedir. Topçuoğlu ve Özden (2018) güzel konuşmanın bir sanat olduğunu, güzel konuşan insanların çevresindeki insanları kısa sürede etkileme ve kendi duygu ve düşüncelerini ifade edebilme gücüne sahip olmalarını sağladığını ifade etmişlerdir.

Etkili iletişim becerisine sahip bir öğretmenin kendini ifade edebilme becerisine sahip olması gerektiği sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerinden elde edilen bir diğer sonuçtur. Bu noktada öğretmenin; açık sözlü, fedakâr, sevecen, dürüst, merhametli, hoşgörülü, adil, özgür düşünen, samimi, olgun, otoriter olmaya çalışmayan, saygı sahibi, eleştiriye ve gelişime açık, sabırlı, özgüvenli, iyimser, neşeli, öz eleştiri yapabilen, sevgi, bilgi ve beceri özelliklerine sahip olması gerektiği ortaya çıkmıştır. Laar ve diğerleri (1989), tarafından yapılan çalışmada öğretmenin kendini ifade ederken ne çok sınırlayan, ne de çok toleranslı olmamasını, tutarlı, açık fikirli ve esnek olması gerektiğini belirtmektedirler. Güçlü (2000), öğretmenin samimi, anlayışlı, sabırlı olmasının öğrenciyi olumlu düşünmeye sevk edeceği, aksi davranışların ise olumsuz etki oluşturacağını ifade etmiştir. Vural (2004), 21. yüzyıl öğretmenin kişilik özellikleri arasında alçakgönüllülük, cesaret, çevresindekileri peşinden sürükleyebilme özelliklerinin iletişim becerisi yüksek bir yapıya sahip olunmasıyla gerçekleştirilebileceğine dikkat çekmektedir. Yanpar Yelken ve diğerlerinin (2007) yaptıkları araştırmada öğretmenlerin hoşgörü, saygı, hümanizm gibi özelliklere sahip olması gerektiği belirtilmektedir.

Çalışmadan ortaya çıkan bir diğer sonuç, etkili iletişim için öğretmenin destek sağlama becerisine sahip olması gerektiğidir. Bu noktada sosyal bilgiler öğretmen adayları öğretmenin; çözüm üretebilen (problem çözebilme), güven veren, motive eden, rol model olan, sorumluluk yükleyebilen, hata yapılmasından korkmayan, potansiyeli ortaya çıkararak, dersini sevdiren ve cesaret veren özelliklere sahip olması gerektiğini belirtmektedirler. Can (2004) etkili iletişim süreci sırasında öğretmenlerin, öğrencilerinin bireysel farklılıklarının farkına vararak öğrencilerinin ilgilerini doğru yönlendirebilen ve onların kişilik yapılarına saygı duyan davranışlar gösterdiklerini belirtmektedir. Dolayısıyla öğretmenin destek verici özelliği etkili iletişim becerisinin bir göstergesidir. Okçabol ve diğerleri (2003) ile Ubuz ve Sarı (2009)'nın çalışmalarında da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Bu noktada öğretmen bilgi, beceri ve tutumlarıyla öğrencilerinin eğitim görevini yürütmenin yanında davranışları ile onları destekleyen kişi olarak tanımlanmaktadır.

Çalışmadan ortaya çıkan bir diğer sonuç, etkili iletişim becerisinde bir öğretmenin etkin dinleme becerisine sahip olması gerektiğidir. Bu noktada sosyal bilgiler öğretmen adayları öğretmenin; empati kurabilme, dinleme ve anlama özelliklerini taşıması gerektiğini belirtmektedirler. Etkin dinleme karşı tarafın duygu ve düşüncelerini anlamakla yani empati kurabilmekle yakından ilişkilidir (Yılmaz, 2019). Çetinkaya ve Alparslan (2011) yaptıkları çalışmada empati ile öğretmenlerin iletişim becerileri arasında olumlu bir ilişkinin var olduğunu tespit etmişlerdir. Pala (2008) empatinin etkili iletişim kurabilen öğretmen özelliklerinin başında yer aldığını belirtmektedir. Empati davranışının bir problem çözme aracı ve karşıdakini daha doğru anlayabilme konusunda yardımcı bir unsur olduğu Öztürk Yılmaztekin (2015)'in öğretmen adayları ile yapmış olduğu çalışmada ortaya çıkmıştır.

Etkili iletişim becerisi için bir öğretmenin değer verme becerisine sahip olması gerektiği çalışmadan elde edilen bir diğer sonuçtur. Bu noktada sosyal bilgiler öğretmen adayları öğretmenin; ben dilini kullanma, öğrencisini tanıma, ilgi gösterme, seviyeye inebilme, insan olarak kabul etme, güven duyma, çabalama, mesleğinin değerini verme, arkadaş gibi davranma, anlayışlı olma, ayrımcılık yapmama, önyargılı olmama, rencide etmeme ve ötekileştirmeme özelliklerine sahip olması gerektiğini belirtmektedirler. Karakelle (2005) etkili öğretmenlerin öğrenciyle iyi iletişim kurabilen, dostça yaklaşan, öğrenciyi değer veren, bireyselliğini destekleyen kişiler olduklarında kabul gördüklerini ifade etmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerinden hareketle çalışmadan elde edilen sonuçlar, etkili öğretmen olabilmenin etkili iletişim becerilerine sahip olmakla yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Çalışmanın sonuçlarına bağlı olarak araştırmacılar için şu öneriler getirilebilir;

- Çalışmanın kapsamı genişletilerek farklı programlardaki öğretmen adaylarının iletişim becerisine sahip öğretmene dair görüşleri alınabilir,
- Etkili iletişim becerisine sahip öğretmene ilişkin farklı programlardan alınan görüşler doğrultusunda benzerlik ve farklılıklar ortaya çıkarılabilir,
- Çalışma farklı sınıf seviyelerindeki öğretmen adayları ile gerçekleştirilerek insan ilişkileri ve iletişim dersinin mesleki açıdan iletişim becerisine olan etkisi ve katkısı değerlendirilebilir.
- Çalışma kapsamına öğretmen adaylarının yanı sıra öğretmenler dâhil edilerek etkili iletişim becerisine ilişkin görüşleri karşılaştırılabilir.

Kaynaklar

Aksungur, G. (2018). *Türkçe öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim becerileri algılarının incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.

- Aküzüm, C. ve Özdemir Gültekin, S. (2017). Sınıf öğretmenlerinin iletişim becerileri ile sınıf yönetimi becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Electronic Journal of Education Sciences*, 6(12), 88-107.
- Baltaş, Z. ve Baltaş, A. (2015). *Bedenin dili*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Barkan, M. ve Eroğlu, E. (2004). Eğitim iletişimde çağdaş ortamlar: “.. iletişim bir sorun kaynağı mı yoksa çözüm seçeneği mi?..”. *The Turkish Online Journal of Educational Technology – TOJET*, 3(3), 115-123.
- Baykara Pehlivan, K. (2005). Öğretmen adaylarının iletişim becerisi algıları üzerine bir çalışma. *İlköğretim Online*, 4(2), 17-23.
- Bozkurt Bulut, N. (2004). İlköğretim sınıf öğretmenlerinin iletişim becerilerine ilişkin algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 443-452.
- Can, N. (2004). Öğretmenlerin geliştirilmesi ve etkili öğretmen davranışları. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 103-119.
- Certel, H. (2008). Din-iletişim ilişkisi ve dini iletişim engelleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 21, 127-158.
- Çalışkan, N. ve Yeşil, R. (2005). Eğitim sürecinde öğretmenin beden dili. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 199-207.
- Çetinkanat, C. (1998). Öğretmen adayları ve müfettişlerin bakış açısından öğretmen iletişim becerileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 4(2), 209-221.
- Çetinkaya, Ö. ve Alparslan, A. M. (2011). Duygusal zekânın iletişim becerileri üzerine etkisi: Üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(1), 363- 377.
- Çevik, D. B. (2011). Müzik öğretmeni adaylarının iletişim becerileri. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(1), 1-13.
- Çuhadar, C., Özgür, H., Akgün, F. ve Gündüz, Ş. (2014). Öğretmen adaylarının iletişim becerileri ve iletişimci biçimleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 295-311.
- Davey, L. (1991). The application of case study evaluations. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 2(9). DOI: <https://doi.org/10.7275/02g8-bb93>
- Dilekmen, M., Başçı, Z. ve Bektaş, F. (2008). Eğitim fakültesi öğrencilerinin iletişim becerileri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 223-231.
- Doyle, W., & Carter, K. (1996). Educational psychology and the education of teachers: A reaction. *Educational Psychologist*, 31(1), 23-28.
- Dökmen, Ü. (1997). *İletişim çatışmaları ve empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Durukan, E. ve Maden, S. (2010). Türkçe öğretmenlerinin iletişim becerileri üzerine bir araştırma. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 59-74.
- Düzgün, S. ve Selçuk, Z. (2018). Sözsüz iletişim becerilerinden öğretmenlerin öğrencilerle göz teması kurma davranışlarının bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), 771-795.
- Edwards, C. (1997). *Classroom discipline and management*. Printice Hall, Dnc New Jersey.
- Ekici, F. Y., Günhan, G. ve Anılan, Ş. (2017). Okul öncesi öğretmenlerinin iletişim becerileri. *Uluslararası Aile Çocuk ve Eğitim Dergisi*, 11, 1-27.

- Elkatmış, M. ve Ünal, E. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarının iletişim beceri düzeylerine yönelik bir çalışma. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 99-113.
- Erdem, A. R., ve Okul, Ö. (2015). Sınıf öğretmenlerinin iletişim becerileri. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-8.
- Erkan, Z. ve Avcı, R. (2014). Öğretmen adaylarının iletişim becerileri: mizaç ve karakter özelliklerinin rolü. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 88-94.
- Frymier, A. B.(1993). The impact of teacher immediacy on students' motivation over the course of a semester. *Paper Presented at the Annual Meeting of the Speech Communication Association* (<https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED367020.pdf>).
- Güçlü, N. (1998). Sınıfta etkili öğrenci-öğretmen iletişiminin kurulması. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 61-64.
- Güçlü, N. (2000). Öğretmen davranışları. *Millî Eğitim Dergisi*, 147, 21-23.
- Gülbahar B. ve Aksungur G. (2018). Türkçe öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim becerilerine ilişkin algılarının incelenmesi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 6(1), 52-75.
- Gülbahar, B. ve Sivacı, S. Y. (2018). Öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile sınıf yönetimi yeterlik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 268-301.
- Günay, K. (2003). *Sınıf yönetiminde öğretmenlerin iletişim becerilerinin değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Gürşimşek, I. (1999). Etkin sınıf yönetimi için etkili iletişim becerileri. *Eğitim ve Bilim*, 23(112), 40-44.
- Güvey Aktay, E. (2019). Sınıf öğretmeni adaylarının diksiyona ilişkin görüşleri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Armağan Özel Sayısı)*, 431-449. DOI: 10.17494/ogusbd.548526
- Işıқтаş, S. (2015). Öğretmen adaylarının iyi öğretmen olma ile ilgili görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)*, 30(4), 119-131.
- Kadalkal Dölek, A. (2015). *Üniversite öğrencilerinin iletişim becerilerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Karaca, M. (2016). Sosyolojik perspektiften iletişim. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(57), 626-648.
- Karakelle, S. ve Canpolat, S. (2008). Tükenmişlik düzeyi yüksek ilköğretim öğretmenlerinin öğrencilere yaklaşım biçimlerinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 33(147), 106-119.
- Katranacı, M. (2014). Öğretmen adaylarının konuşma becerisine yönelik özyeterlik algıları. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 174-195.
- Kaya, M. T., Çiftçi, B. ve Gökdemir, A. (2019). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Temel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 31-37.
- Klinzing, H.G., & Velan J., (1987). Training teachers in nonverbal sensitivity and nonverbal behavior. *International Journal of Educational Research*, 11(5), 21-29.
- Korkut, F. (2005). Yetişkinlere yönelik iletişim becerileri eğitimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 143-149.

- Küçükkaragöz, H., Canbulat, T. ve Akay, Y. (2013). Öğretmen adaylarında atılganlık düzeyi ve iletişim becerileri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(22), 123-133.
- Laar, B., Blatchford, R., Winkley, D., Badman, & Howards, R. (1989). *Effective teaching*. Oxford: National Primary Center.
- MEB (2017). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri*. Ankara: Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü.
- MEB (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı* (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar), Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara.
- Milli, M. S. ve Yağcı, U. (2017). Öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 286-298.
- Nacar, F. S. ve Tümkaya, S. (2011). Sınıf öğretmenlerinin iletişim ve kişilerarası problem çözme becerilerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 10(2), 493-511.
- Ocak, G. ve Erşen, Z. B. (2015). Öğretmen adaylarının iletişim becerileri algılarının incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(33), 1-19.
- Okçabol, R., Akpınar, Y., Caner, A., Erktin, E., Gök, F. ve Ünlühisarcıklı, Ö. (2003). *Öğretmen yetiştirme araştırması*. Ankara: Eğitim-Sen Yayınları.
- Özel, A. ve Bayındır, N. (2008). *Yapılandırmacı anlayışa göre sınıf yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi Yay.
- Özerbaş, M. A., Bulut, M. ve Usta, E. (2007). Öğretmen adaylarının algıladıkları iletişim becerisi düzeylerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 123-135.
- Öztürk Yılmaztekin, E. (2015). İngilizce öğretmeni adaylarının etkili iletişim hakkındaki görüşleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(30), 63-77.
- Pala, A. (2008). Öğretmen adaylarının empati kurma düzeyleri üzerine bir araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 13-23.
- Piji Küçük, B. (2012). Müzik öğretmenliği anabilim dalı öğrencilerinin iletişim ve problem çözme becerileri. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1), 33-54.
- Selanik Ay, T. (2015). Etkili iletişim becerileri açısından eğitimciler. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 41, 367-381.
- Sezer, N. (t.y.). Etkili iletişim kavramı ve süreci. *Etkili iletişim becerileri (ss.31-45)*, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Şara, P.ve Güney, Ü. (2015). Sınıf ve branş öğretmenlerinin iletişim beceri düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi: Eşme ilçesi örneği. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XIV. Uluslararası Katılımlı Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (21-23 Mayıs 2015) Özel Sayısı, 195-205.
- Şimşek, A. (2000). *Eğitimde iletişim*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Şimşek, C. ve Tuzluca, S. (2015). Yetişkinlerin düşünce hayatında olumlu iz bırakan öğretmenlerin ortak kişilik ve davranış özellikleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 131-141.
- Taşkaya, S. M. (2012). Nitelikli bir öğretmende bulunması gereken özelliklerin öğretmen adaylarının görüşlerine göre incelenmesi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(33), 283-298.

- Topçuoğlu Ünal, F. ve Özden, M. (2018). *Diksiyon ve konuşma eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Türk Eğitim Derneği [TED]. (2009). *Öğretmen yeterlikleri - Özet rapor* (1. baskı). Ankara: Adım Okan.
- Ubuz, B. ve Sarı, S. (2009). Sınıf öğretmeni adaylarının iyi öğretmen olma ile ilgili görüşleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 53-61.
- Uygun, K. ve Arıkan, A. (2019). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 8(4), 2256-2281.
- Üstünel, G. (2011). *Etkili iletişim becerileri ve beden dili*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- Vural, B. (2004). *Yetkin-ideal vizyoner öğretmen*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Yanpar Yelken, T., Çelikkaleli, Ö., ve Çapri, B. (2007). Eğitim fakültesi kalite standartlarının belirlenmesine yönelik öğretmen adayı görüşleri (Mersin Üniversitesi örneği). *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 191-215.
- Yavuz, S., ve Güzel, Ü. (2020). Evaluation of teachers' perception of effective communication skills according to gender. *African Educational Research Journal*, 8(1): 134-138.
- Yetim, A. A. ve Göktaş, Z. (2004). Öğretmenin mesleki ve kişisel nitelikleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 12(2), 541- 550.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, İ., Yoncalık, O. ve Çimen, Z. (2010). İletişim becerisi ile öğretimde yeterlik arasındaki ilişkinin öğrenci algılarına göre değerlendirilmesi (beden eğitimi ve spor alanı). *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 8(4), 143-150.
- Yılmaz, M., Üstün, A. ve Odacı, H. (2009). Okul öncesi öğretmen adalarının iletişim beceri düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Giresun Üniversitesi Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 8-19.
- Yılmaz, V. E. (2019). "Dinleme" becerisinin geliştirilmesi çerçevesinde yeni arayışlar ve teknikler. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 48, 278- 290.
- YÖK (2007). *Öğretmen yetiştirme ve eğitim fakülteleri (1982-2007)*, Yüksek Öğretim Kurulu Yayını 2007-5.
- Zlatic, L., Bjekic, D., Marinkovic, S. ve Bojovic, M. (2014). Development of teacher communication competence. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 116, 606-610.

Extended Summary

1. Introduction

Human beings are in communication with their environment due to their nature. Such a contact arises from their needs such as understanding, being understood by others and expression. Every individual living in the community has to explain himself to his environment and understand other people. Communication is a complex, symbolic, and interactional process with scope and relationship dimensions (Erdem and Okul, 2015). Communication is also one of the basic elements of social agreement and solidarity (Özel and Bayındır, 2008). While communicating, people with communication skills employ respect and empathy, adopt an effective listening style, behave honestly and transparently in their relationships and pay attention to protect their and others' rights (Karaca, 2016).

Communication skills can facilitate the relationships among individuals and make such relations much more satisfactory. There are some professions such as teaching, law, politics, marketing, and administration which require constant interaction with people, influencing them by establishing healthy and effective communication, and creating a change in their feelings, thoughts, attitudes and behaviors. Therefore, the success of those doing these professions is largely dependent on their communication and persuasion skills (Certel, 2008). Communication skill has an important place for teachers in terms of professional and personal characteristics. Having good communication skills is one of the most important professional competencies in order to be effective in teaching. In fact, education is a communication process in the most general sense, and teaching is a communication profession (Dilekmen et. al., 2008). The study aims to reveal the characteristics of teachers who have effective communication skills from the perspectives of preservice social studies teacher. In line with this aim the study attempts to answer the following research questions:

- What are the characteristics of teachers with effective communication skills?
- Under which communication skills are such teacher characteristics with effective communication skills categorized?

2. Method

The case study, which is a part of qualitative research methods, was used in the research. The case study is a method of learning about a complex instance through extensive description and contextual analysis. The product is an articulation of why the instance occurred as it did, and what may be important to explore in similar (Davey,1990). In the study, it was attempted to determine what effective communication skills a teacher should have according to the opinions of social studies pre-service teachers.

The participants of the study are fifty-seven social studies pre-service teachers attending the third grade of the social studies teaching program of a public university during the academic year of 2019-2020 (39 female and 18 male). Semi-structured interview was used as data collection method to obtain in-depth information regarding the research topic. The participants were asked to express the characteristics that a teacher with effective communication skills should have taking into account one-hour class. In descriptive analysis, data are placed under predetermined themes (Yıldırım and Şimşek, 2018).

3. Findings, Discussion and Results

In the study, the characteristics that a teacher should have in terms of effective communication skills were analysed. As stated above, the participants of the study consists of the pre-service social studies teachers who took a human relations and communication course. Thus, the

characteristics of teachers with effective communication skills would be expressed by them more easily. The participants reported that those teachers with efficient communication skills should have the following communication traits: empathy, showing affection, being cheerful, understanding and showing respect. In order to perform an effective communication teachers should have the following five communication skills: effective use of body language, positive self-expression, active listening, being supportive and appreciation.

For the participants teachers should use body language in an effective way in order to maintain successful communication. Therefore, body language is important as much as spoken language for the participants. Klinzing and Velan (1987) state that in interpersonal communication, the messages sent and received between the source and the recipient become clearer, understandable and meaningful in this way. Therefore, teachers who use body language effectively make it easier for students to understand verbal material.

It is stated by the participants that teachers should have the ability to express himself positively as an effective communication feature. Teachers should also be open-spoken, altruistic, loving, honest, compassionate, tolerant, fair, free-thinking, sincere, mature, not trying to be authoritarian, respectful, open to development, patient, self-confident, optimistic, cheerful, self-critical, affectionate and have critical thinking skills. It is stated that they should have such knowledge and skills. Laar et al. (1989) are of the opinion that effective teachers should have a personality that can establish good and warm relationships with their students.

The participants reported that it is necessary for a teacher to have the ability to support effective communication. therefore, teachers should have qualities that can produce solutions (problem solving), give confidence, motivate, be a role model, be responsible, not afraid of mistakes, reveal the potential, and encourage the lesson. Can (2004) states that in the process of effective communication, teachers are aware of the individual differences of their students and show behaviors that can direct their students' interests correctly and respect their personality traits.

It is stated by the preservice teachers that teachers should have the ability to listen effectively for effective communication. For this, teachers should have the communicative characteristics of empathy, listening and understanding. Listening is first of all to understand, evaluate and give feedback to someone else's feelings and thoughts. It is totally related to empathy. Because it is necessary to understand the feelings and thoughts of the other party for effective listening (Yılmaz, 2019).

The preservice teachers argued that one of the features that a teacher should have in relation to effective communication is the ability to value. Therefore, it is possible to argue that teachers must have the following characteristics: using the self-language, knowing their students well, showing interest in them, being able to get to the level of their students, accepting them as a human being, trust, striving, valuing the teaching profession, behaving like a friend, understanding, non-discriminating, not having any kind of prejudice, being non-offensive and non-alienating understanding, non-discriminating, not having any kind of prejudice, being non-offensive and non-alienating.

Etik Beyannameesi

Bu makalede "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında belirtilen bütün kurallara uyduğumuzu, "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirini gerçekleştirmediğimizi, hiçbir çıkar çatışmasının olmadığını ve oluşabilecek her türlü etik ihlalinde sorumluluğun makale yazarlarına ait olduğunu beyan ederiz.

Etik Kurul İzin Bilgileri

Araştırma makalesi: Yazıcı, S. & Utkugün, C. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre etkili iletişim becerisine sahip bir öğretmende bulunması gereken özellikler. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 248-264.